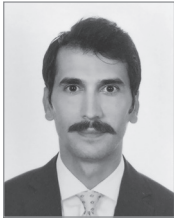

VERGİ KAÇAKÇILIĞIYLA MÜCADELE KAPSAMINDA; KATMA DEĞER VERGİSİ'NDE YAPISAL SORUNLAR, DENETİM SONUÇLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

STRUCTURAL ISSUES, AUDIT RESULTS, AND SOLUTION PROPOSALS IN
VALUE ADDED TAX IN THE CONTEXT OF COMBATING TAX EVASION

Şamil Safa AĞAÇ*

ÖZ

Tahsil edilen Katma Değer Vergisi (KDV)'nin toplam vergi gelirleri içerisindeki payı 2022 yılında %39,7 olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte KDV, vergi kayıp ve kaçığının yoğun olarak gerçekleştiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır. 2022 yılında tamamlanan vergi incelemeleri neticesinde tarhi istenen vergi toplamının %72,11'ini KDV oluşturmakta, tarhi istenen KDV'nin %75,92'si ise 3 kat vergi ziyai cezasını gerektiren (kaçakçılık fiili kapsamındaki) incelemelerden kaynaklanmakta, bu durum nitelikli denetim gücünün atıl olarak kullanılması sonucunu da beraberinde getirmektedir. KDV'de kaçakçılığın bu denli yoğunlaşmış olmasının temel sebepleri ise; KDV'de indirim mekanizması, yüksek vergi oranları, İndirimli KDV uygulaması, Tevkifatlı iş-

ABSTRACT

The share of collected Value Added Tax (VAT) within the total tax revenues was 39.7% in 2022. However, VAT stands out as an area where tax loss and evasion are intensely prevalent. In 2022, VAT accounted for 72.11% of the total tax assessments requested as a result of completed tax audits, and 75.92% of the requested VAT assessments were from audits requiring a 3-fold tax evasion penalty (falling under the scope of evasion acts), leading to the underutilization of qualified audit power. The fundamental reasons for the high concentration of evasion in VAT include structural issues such as the VAT deduction mechanism, high tax rates, reduced VAT application, withholding transactions, and exemption and refund practices. Reducing

* Vergi Müfettişi, Hazine ve Maliye Bakanlığı, samil.safa.agac@vdk.gov.tr, ORC-ID: 0009-0007-5550-0669.

Ağaç, Ş. S. (Ağustos 2024). Vergi Kaçakçılığıyla Mücadele Kapsamında; Katma Değer Vergisi'nde Yapısal Sorunlar, Denetim Sonuçları ve Çözüm Önerileri, *Vergi Raporu*, 299, (7-25).

lemler, İstisna ve İade uygulamaları gibi yapısal durumlardır. KDV oranlarının düşürülmesi ve tek oranlı KDV uygulamasına geçilmesi, bu kapsamdaki kaçaklık faaliyetlerinde önemli bir engel teşkil edebilecektir. Diğer yandan, KDV'deki indirim mekanizmasını devre dışı bırakacak şekilde KDV'nin yalnızca nihai aşamada tahsiline yönelik getirilecek bir düzenleme, KDV sistematüğını tamamen değiştirerek indirim, tevkifat, istisna ve iade işlemlerinden kaynaklı yapısal sorunları ortadan kaldıracaktır.

Anahtar Kelimeler: KDV, Kaçakçılık, Denetim, Sahte Belge.

JEL Sınıflandırma Kodları: A10, A12, H20, H21.

GİRİŞ

Dünyada dolaylı vergi uygulamasına bakıldığında; KDV'nin ilk defa 1954'de Fransa'da uygulandığı, 1968 yılından itibaren Almanya'da da uygulanmaya başlandığı ve daha sonra AB'nin ortak genel tüketim vergisi olduğu görülmektedir. Günümüzde KDV, Amerika Birleşik Devletleri (ABD) haricindeki birçoğu Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD: İktisadi İşbirliği ve Gelişme Teşkilatı) üyesi olan altmıştan fazla ülkede uygulanmaktadır. ABD'de ise KDV uygulanmamakta, satış vergileri uygulanmaktadır. Mal ve hizmetler üzerinden alınan satış vergileri, satış bedelinin belirli bir yüzdesi olarak mal ve hizmet bedeline eklenmektedir (İnaltong, 2013: 20).

Ülkemizde KDV, 3065 sayılı Katma Değer Vergisi Kanunu¹ ile 01.01.1985 tarihinde yürürlüğü girerek uygulamaya başlanmıştır. Mezkûr kanunun genel gerekçesinde: kanun tasarısı hazırlanırken ülkemizin o günkü ekonomik ve sosyal yapısına ve idarenin bünyesine uygun, ihtiyatlı ve gerçekçi bir tutum içinde hareket edildiği; zira bir

VAT rates and moving to a single-rate VAT application could pose a significant barrier to evasion activities in this scope. On the other hand, a regulation aimed at collecting VAT only at the final stage, which would disable the VAT deduction mechanism, could entirely change the VAT system and eliminate the structural issues arising from deduction, withholding, exemption, and refund processes.

Keywords: VAT, Evasion, Audit, Fake Document.

JEL Classification Codes: A10, A12, H20, H21.

verginin teknik olarak modern olması kadar, uygulanabilir, ekonomik ve sosyal gerçeklerimizle bağdaşır olmasının gerekli bulunduğu; muamele vergileri arasında yer alan Katma Değer Vergisinin, harcamaların vergilendirilmesi alanında ulaşılmış en ileri aşama olup modern bir vergilendirme tekniğine sahip olduğu belirtilmiştir (Katma Değer Vergisi Kanunu Genel Gerekçesi, 1984).

KDV kanunu yürürlüğü girdikten sonra, hedeflenen amaçlara ulaşmak amacıyla KDV sistematüğının en önemli unsurlarından biri olarak görülen indirim mekanizmasına etki eden, tevkifat, istisna ve iade işlemleri dâhil pek çok yasal değişiklik ile tebliğ, sirküler vb. ikincil düzenlemeler gerçekleştirilmiş, bu düzenlemeler hem mükellefler hem de idare nezdinde çeşitli uygulama zorluklarını da beraberinde getirmiş, bu süreçte kaçakçılık faaliyetleri de artarak devam etmiştir.

Makalemizde; ana yönleriyle KDV'nin mevcut yapısı ve sorunları, KDV'nin bugünkü ekonomik ve sosyal yapıda edindiği yer, KDV kaçakçılığının

¹ 08.11.1984 tarih ve 18563 sayılı sayılı Resmi Gazete'de yayımlanmıştır.

ulaştığı boyut ve denetim faaliyetlerine etkisi ortaya koyulmuş, devamında ise KDV kaçakçılığına yönelik iki farklı çözüm önerisi getirilmiştir.

1- KDV'NİN MEVCUT YAPISI VE ÖDEME-TAHSİLAT-İADE SİSTEMATİĞİ

Mükellefler tarafından gerçekleştirilen mal teslimi veya hizmet ifalarında, işlem bedeline Bakanlar Kurulu Kararında² belirlenen oranlarda (7346 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 10/07/2023 itibarıyla %1, 10 ve %20) KDV uygulanarak, KDV dâhil toplam tutar alıcılardan tahsil edilmektedir.

KDV Kanunu'nun "Vergi İndirimi" başlıklı 29. maddesinde KDV indirim mekanizmasına ilişkin ayrıntılı hükümlere yer verilmiştir. Mezkûr kanun maddesi uyarınca, mükellefler tarafından hesaplanan KDV'den, mükelleflerin mal/hizmet alımlarına ilişkin yasal belgelerde yer alan KDV tutarları indirim konusu yapılmakta ve kalan tutar vergi idaresine ödenmekte, indirilecek KDV tutarının fazla olması halinde ise aradaki fark sonraki dönemlere devrolarak indirim konusu yapılmaya devam etmekte ve kanunda belirlenen özellikli durumlar haricinde mükelleflere iade edilmemektedir. Ayrıca, söz konusu indirim hakkı vergiyi doğuran olayın vuku bulduğu takvim yılını takip eden takvim yılı aşılmamak şartıyla, ilgili vesikaların kanuni defterlere kaydedildiği vergilendirme döneminde kullanılabilir. İndirim konusu yapılabilecek KDV'nin iade alınabilmesine ilişkin özellikli durumlar ise, kanunun 29. maddesinde yer verilen İndirimli KDV oranı (%1 ve %10) uygulaması ve kanunun 32. maddesinde yer verilen istisna edilmiş işlemlerde indirim/iade uygulamasıdır. Kanunun 9. maddesine istinaden uygulamaya konulan tevkifatlı işlemlerde iade edi-

lebilecek KDV ise, mükelleflerce yüklenilen -bir başka ifadeyle alış belgelerinde yer alan- KDV değil, mal teslimi veya hizmet ifası gerçekleştirilen mükellefler tarafından tevkifata tabi tutulan KDV'yi ifade etmektedir.

1.1- KDV'de Tevkifat ve İade Uygulamaları

KDV Kanunu'nun 9/1. Maddesinde tevkifat uygulamasına yer verilmiştir. KDV tevkifatı uygulaması, teslim veya hizmet bedeli üzerinden hesaplanan verginin, teslim veya hizmeti yapanlar tarafından değil, bu işlemlere muhatap olanlar tarafından kısmen veya tamamen vergi sorumlusu sıfatıyla beyan edilip ödenmesidir. "Tam tevkifat" işlem bedeli üzerinden hesaplanan verginin tamamının işleme muhatap olan alıcılar tarafından beyan edilip ödenmesi; "kısmi tevkifat" ise hesaplanan verginin Maliye Bakanlığınca belirlenen kısmının, işleme muhatap olan alıcılar tarafından, diğer kısmının ise işlemi (teslim veya hizmeti) yapan tarafından beyan edilip ödenmesidir. Sorumlu sıfatıyla tevkifat yapılarak 2 No.lu KDV beyannamesi ile beyan edilen ve ödenen katma değer vergisi, vergi sorumlusu tarafından gerçekleştirilen vergiye tabi işlemlere ilişkin hesaplanan katma değer vergisinden indirim konusu yapılabilmektedir.³

1985 yılından bu yana baktığımızda, tevkifat uygulaması 1996 yılına kadar tam tevkifat ile sınırlı kalmıştır (Yeniçeri ve Avcı, 2016: 31). Hizmet ithali gibi uluslararası işlemlerde uygulanan ve ayrıca bazı serbest meslek, kiralama ve reklam verme işlemlerinde vergi mükellefiyetindeki özellikler nedeniyle uygulanan KDV'de tam tevkifatın dışında ülkemize özgü olarak gelişen kıs-

² Mal ve hizmetlere uygulanan KDV oranlarını belirleyen 2007/13033 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, 30.12.2007 tarih ve 26742 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

³ Tevkifat uygulamasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz: Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği'nin "C/2 Vergi Sorumlusu" bölümü.

mi KDV tevkifatı uygulamasının çıkış noktası ve temel mantığı sahte belge (yaygın Kullanımıyla naylon fatura) kullanımından kaynaklanan KDV kaybının önlenmesidir (İnalton, 2013: 69).

Tevkifat işlemi hem satıcı hem alıcı nezdinde özellikli bir durum oluşturmakta, bu işlem neticesinde mal satışı veya hizmet ifasını gerçekleştiren mükelleflerin faaliyetlerine ilişkin "tahsil edecekleri" KDV dâhil satış tutarları değişime uğrayarak azalmaktadır.

Örneğin, yemek servis ve organizasyon hizmeti gerçekleştiren bir mükellefin ilgili dönemde İndirilecek KDV toplamının 2.000,00 TL olduğu varsayımı altında:

a) KDV tevkifatının uygulanmadığı bir durumda bu mükellef:

-10.000,00 TL hizmet bedeli ve 1.000,00 TL (%10) KDV olmak üzere toplam 11.000,00 TL'yi alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV toplamını 2.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 1.000,00 TL,

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (2.000,00 - 1.000,00) 1.000,00 TL

beyan edecektir. Netice itibarıyla, KDV dâhil tahsil edilen 11.000,00 TL nakit varlık mükellefin hesabında kalacaktır.

b) "İade uygulamasının olmadığı" ve KDV Genel Uygulama Tebliği gereğince söz konusu işleme 5/10 oranında tevkifat uygulanacak olması durumunda mükellef:

-10.000,00 TL hizmet bedeli ve 500,00 TL (%10x1/2) KDV olmak üzere 10.500,00 TL'yi alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV toplamını 2.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 500,00 TL

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (2.000,00 - 500,00) 1.500,00 TL

beyan edecektir. Alıcının da tevkifat yapılan 500,00 TL'yi sorumlu sıfatıyla vergi idaresine yattırması gerekecektir. Netice itibarıyla, KDV dâhil tahsil edilen 10.500,00 TL nakit varlık mükellefin hesabında kalacaktır.

Örneğimizde görüldüğü üzere, uygulanan tevkifat işlemi sebebiyle, mükellefin hesabında yer alması gereken nakit varlık, yapılan tevkifat tutarı kadar azalacaktır. Ancak şunu da söylemek gerekir ki, mükellefin tevkifat kapsamında olmayan faaliyetlerinin de etkisiyle Hesaplanan KDV toplamı, İndirilecek KDV toplamından fazla çıkmış olsaydı, tevkifat kapsamındaki vergi, indirim yoluyla giderilmiş olacak ve mükellefin ekonomik kayıp yaşamaması söz konusu olmayacaktır. Vergi idaresinin uygulama zorunluluğu sebebiyle mükellefte oluşan ekonomik kaybı gidermek amacıyla, tevkifat işlemlerinde indirim yoluyla giderilemeyen tevkifat tutarının, malı satan veya hizmeti ifa eden mükellef tarafından iade alınması hakkı tanınmıştır. Burada iade konusu yapılan vergi, işlemlere ilişkin yüklenilen vergi değil, tevkifat yoluyla kesintiye uğrayan vergi tutarı kadar olabilecektir.

Örneğimize dönecek olursak;

c) "İade uygulamasının olduğu" bir durumda tevkifat uygulaması sebebiyle mükellef:

-10.000,00 TL hizmet bedeli ve 500,00 TL (%10x1/2) KDV olmak üzere 10.500,00 TL'yi alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV Toplamını 2.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 500,00 TL,

-İade Alınması Gereken KDV tutarını 500,00 TL

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (2.000,00 - 500,00 - 500,00) 1.000,00 TL

beyan edecek, 10.500,00 TL nakit varlığa ek olarak 500,00 TL nakit varlık da iadeyi aldığı dönemde mükellefin hesabına girmiş olacaktır. Böylece, tevkifat yapılmamış olması halinde piyasanın olağan akışında oluşacak sonuç iade uygulamasıyla sağlanmakta, ancak iade uygulaması başlı başına bir mevzuat ve vergisel yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tevkifat uygulamasından kaynaklanan iade taleplerinde, tevkifat uygulanmayan KDV tutarının 1 No.lu KDV Beyannamesi ile beyan edilmiş

olması, alıcının yaptığı tevkifatla ilgili 2 No.lu KDV Beyannamesini vermiş olması ve beyan edilen KDV'nin ödenmiş olması şarttır. Bu şartlara ek olarak Vergi İnceleme Raporu, Yeminli Mali Müşavir (YMM) Tasdik Raporu ve/veya teminat gibi birçok aşamanın da eksiksiz tamamlanmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla, vergi idaresince iadenin yapılabilmesi için ciddi bir evrak ve iş yükü mükellefleri beklemekte, iadenin zaman maliyetinin yanında ayrıca söz konusu işlemlerin yürütülebilmesi için alınan hizmet maliyetine yine mükellefler tarafından katlanılmaktadır. Bu durum, vergi idaresinin uygulama zorunluluğu sebebiyle mükellefte oluşan ekonomik kaybı gidermek için mükelleflerce tekrardan bir ekonomik külfetin altına girilmesine sebep olmaktadır. Ayrıca, söz konusu işlemlerin takibi ve denetimi için vergi idaresinin ciddi bir mesai harcaması neticesinde, idare açısından oluşan maliyet de uygulamanın diğer bir boyutunu oluşturmaktadır.

Tevkifat işleminin yasal dayanağı olan 9. maddenin kanuni gerekçesinde, bu maddenin vergi alacağının emniyetle tahsil edilebilmesi amacıyla getirildiği belirtilmiştir. Maddede sayılan ve tevkifat kapsamına alınan haller; “mükelleflerin idarece takibinin güç olduğu, dolayısıyla verginin tarh, tahakkuk ve tahsilatında kaybın mümkün bulunduğu” haller olarak belirtilmiştir. Bir güvenlik müessesesi olarak kanunda yerini alan vergi sorumluluğu ve buna istinaden getirilen tevkifat uygulaması, kanun lafzında belirtildiği üzere vergi alacağının emniyet altına alınması amacını gütmelidir. Bunun yolu ise, kanunda açıkça sayılan tam tevkifat kapsamındaki mükelleflerde olduğu gibi, verginin beyanını ve ödenmesini tehlikeye düşürecek derecede takip edilemez durumda olan mükellefler için tevkifat uygulamasının getirilmesidir. Vergi idaresinin kısmi tevkifattaki genel uygulama mantığı ise,

mükelleflerden ziyade sektör ve işlem bazında güvenlik tedbirlerinin alınması şeklinde gerçekleşmektedir.

Örneğin, sahte belge kullanımı yoluyla yaratılan KDV kaybının, KDV tevkifatı yoluyla önlenmesine ilişkin sürecin nasıl işlediğine bakılacak olursa; tevkifat konulan sektörlerde;

-İndirilecek KDV'nin düşük olduğu,

-Hesaplanan KDV'nin ise yüksek olduğu

ve dolayısıyla ödenecek KDV'nin varlığı görülmektedir. Ancak, vergi dairesine ödenmesi gereken bu KDV'nin ödenmemesi için sahte belge kullanılmaktadır. Girdileri büyük ölçüde işgücüne dayanan güvenlik, temizlik vb. hizmet alanları bu yapıyı en açık yansıtan alanlardır. Diğer taraftan, gerek hizmet ifalarında ve gerekse mal teslimlerinde söz konusu mekanizmayı kullanan bazı sektörler GİB'ce⁴ belirlenerek kısmi tevkifata tabi tutulmakta ve KDV kaybına ilişkin tespitler arttıkça kısmi tevkifat kapsamına alınan işlemler de artmaktadır. (İnalton, 2013: 71)

Hâlbuki bir mal teslimi veya hizmet ifasında tevkifat yapmak gerekiyorsa, teslimi yapan veya hizmeti sunan mükelleflerin idarece takibinin güç olması, verginin tarh, tahakkuk ve tahsilatında kayıp riskinin bulunması gerekmektedir. Mükelleflerin ödenecek vergisinin fazla çıkması veya mükelleflerin bir kısmının sahte belge kullanması, yalnızca bu sektörde vergi sistematüğünü etkileyecek bir düzenlemeyi beraberinde getirmemelidir. Nitekim sahte belge kullanımı, günümüzde her sektörde sıklıkla rastlanan bir hal almıştır.

Örneğin; ağaç ve orman ürünleri teslimlerinde tevkifat gerekiyorsa bu, teslim edilen malın ağaç ve orman ürünü olması nedeniyle değil, asıl mükellef konumundaki ağaç ve orman ürünü satıcısının verginin beyan ve ödenmesini tehlikeye düşürecek derecede takip edilemez durumda ol-

⁴ Gelir İdaresi Başkanlığı'nca.

masından kaynaklanmalıdır. Benzer şekilde, servis taşımacılığı yapan işletmelerin tamamı vergi dairesine gerçek usule göre kayıtlı işletmeler olduğuna göre, bunların beyan ve ödeme yükümlüklerinin vergi güvenliğini sağlamak amacıyla üzerlerinden alınıp müşterilere kaydırılmasının makul bir izahı yoktur. Bu yapıldığı takdirde, kayıtlı mükelleflerin bir kısmının vergi emniyetini tehlikeye atan sakıncalı mükellefler sınıfına sokulduğu sonucu çıkar (Uslu, 2019: 73-78). Diğer taraftan, bu anlayış ile hareket edildiği takdirde, kısmi tevkiyat kapsamındaki teslim ve hizmetleri gerçekleştiren mükelleflerin kendi aralarındaki alışverişlerde her iki tarafında birbirine tevkiyatlı fatura düzenlemesi gerekecek, vergi alacağıının hangi tarafça güvence altına alındığı hususunda soru işareti oluşacaktır.

Katma Değer Vergisi Kanunu'nun 9/1 inci maddesindeki düzenleme, esasen bir idari önlem düzenlemesidir. Özü de, sınırlı bir alanda oluşabilecek vergi tahsilatı güvenliğini sağlamaktır. Bu yönüyle müessese istisnaıdır. Zira normal koşullarda vergi tahsilatının tehlikeye düşmesi beklenen bir durum değildir. Vergi emniyeti saikinden kaynaklanan nedenlerle sorumluluk müessesesinin istisnai olmaktan çıkıp yaygınlık kazanıyor olması, vergilemede güvenlik açığı dahil başka sorunların da büyüdüğünü göstermektedir. Böyle bir durum aynı zamanda, vergi tahsilinin ötesinde, vergi sisteminin tamamında önlem alınması gerektiğinin işaretini de veriyor olabilir. Dolayısıyla, 9/1 inci madde gibi kısıtlı önlem içeren kapsamın ötesinde sistemin tümüne yönelik daha geniş önlemlerin alınması gerekir (Uslu, 2019: 73-78).

1.2- KDV'de İndirimli Oran, İstisna ve İade Uygulamaları

KDV Kanunu'nun 28. maddesinde, KDV'nin

kanuni oranı %10 olarak belirlenmiştir. 03.12.1988 tarih ve 3505 sayılı kanunla⁵ söz konusu maddeye ekleme yapılmış ve Cumhurbaşkanlığı'na bu oranı dört katına kadar artırma ve %1'e kadar indirme yetkisi verilmiştir. Bu yetkiye istinaden, son olarak 7346 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile 10/07/2023 tarihinden itibaren; mal ve hizmetlere uygulanacak katma değer vergisi oranları %1, %10 ve %20 olarak belirlenmiştir (GİB, Güncel KDV Oranları, 2024).

KDV'nin uygulamaya koyulduğu ilk dönemde, oranın %10 olarak belirlenmesine ilişkin kanun maddesinin yasal gerekçesinde; *"Katma Değer Vergisinde, işlemlerin niteliğine ve hitap ettiği tüketici gruplarına birden fazla nispet uygulaması teorik olarak mümkün olmakla birlikte, farklı nispet uygulamasının gerek vergi idaresi ve gerekse mükellefler nezdinde yarattığı güçlükler dikkate alınarak tek bir vergi oranının öngörülmesi uygun bulunmuştur. Ancak, işlemlerin niteliği ve hitap ettiği tüketici grupları yönünden gerekli olan sosyal kültürel istisnalar ile tek vergi nispetinin sakıncaları giderilmiştir. Tasarıda tek bir nispet olarak tespit olunan %10 oranı, ekonomiye yeni bir yük getirilmemesi yalnızca Katma Değer Vergisi ile yürürlükten kaldırılacak vergilerin hâsılat kaybının karşılanması mülahazaları sonucu doğmuştur."* açıklamalarına yer verilmiştir. Görünen o ki, daha sonradan kanun maddesinde yapılan değişikliklerle farklı nispet uygulamalarının gerek vergi idaresi ve gerekse mükellefler nezdinde yarattığı güçlükler göze alınarak, Bakanlar Kurulu (bugünkü haliyle Cumhurbaşkanı) tarafından birden fazla vergi oranı belirlenmesinin önü açılmıştır.

Yapılan düzenlemelerle bazı teslim ve hizmetlerde indirimli KDV oranının uygulaması, bu sektörleri canlandırmak, indirimli oran uygulanan mal ve hizmetleri cazip kılmak ve vatandaş-

⁵ 10.12.1988 tarih ve 20015 sayılı Resmi Gazete'de, 01.01.1989 tarihinde yürürlüğe girmek üzere yayımlanmıştır.

ların alım gücünde nispeten bir iyileşme sağlamak amacını gütmektedir.

Türkiye'nin 2022 yılında sürekli artan fiyatları baskılamak ve piyasaları canlandırmak amacıyla uyguladığı katma değer vergisi indirimlerine yönelik bireylerin algı, tutum ve davranışlarını Türkiye örnekleminde belirlemek amacıyla yapılan bir çalışmanın bulgularına göre, bireylerin katma değer vergisi indirimlerine yönelik algısı genel olarak pozitiftir. Bu durum, piyasanın canlandırılmasına yönelik izlenen katma değer vergisi indirimleri politikasına katkı sağlayacaktır. Ayrıca bireyler, katma değer vergisi indirimlerinin fiyatlara yansımadığını düşünmektedirler. 2022 yılı Ocak-Ekim döneminde tüketici fiyat endeksinin sürekli artması, bireylerde hâkim olan, indirimlerin fiyatlara yansımadığı algısı ile örtüşmektedir. Bu açıdan, katma değer vergisi indirimleri politikasının fiyatları baskılamak ve düşürmek bakımından yeterli olmadığını ifade etmek mümkündür (Demir ve Balkı, 2023: 320).

Mükellefler tarafından gerçekleştirilen teslim ve hizmetlerde hesaplanması gereken KDV tutarına etki eden bir diğer husus da KDV'de istisna uygulamalarıdır. İstisna kapsamına giren teslim ve hizmetleri gerçekleştiren mükellefler, söz konusu işlemlerde KDV hesaplamamaktadır.

KDV Kanunu'nun temel uygulama mantığında, mükellefler tarafından gerçekleştirilen mal teslimi veya hizmet ifalarına ilişkin hesaplanan KDV'den, mükelleflerin faaliyetlerine ilişkin gider ve maliyetlerinde yer alan KDV tutarları indirilmekte ve arta kalan tutar vergi idaresinde ödenerek oluşan net katma değer vergilendirilmiş olmaktadır. Ancak İndirimli KDV Oranları veya istisna uygulandığı takdirde indirim ve ödeme sistematiğinde aksama meydana gelmektedir. Mükellefler tarafından KDV uygulanmaksızın veya indirimli olarak KDV uygulanarak gerçekleştirilen bir teslim için %20 KDV yüklenilmiş olması durumunda, alış sırasında ödenen KDV ile satış

sırasında tahsil edilen KDV arasında mükellef aleyhine bir dengesizlik meydana gelmektedir.

Örneğin, bir mükellefin ilgili dönemde İndirilecek KDV toplamının 3.000,00 TL olduğu ve bu dönemde gerçekleştirilen satış bedeli toplamının 10.000,00 TL olduğu varsayımı altında:

a) KDV istisnasının olmadığı bir durumda bu mükellef:

-10.000,00 TL satış bedeli ve 2.000,00 TL (%20) KDV olmak üzere toplam 12.000,00 TL'yi alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV toplamını 3.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 2.000,00 TL

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (3.000,00 – 2.000,00) 1.000,00 TL

beyan edecektir. Netice itibarıyla mükellefin hesabında 12.000,00 TL nakit varlık kalacaktır.

b) KDV istisnasının uygulandığı, "iade uygulamasının olmadığı" ve indirilecek KDV tutarının istisna kapsamında teslimi gerçekleştirilen mala ilişkin yüklenildiği bir durumda mükellef:

-10.000,00 TL satış bedelini alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV toplamını 3.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 0,00 TL

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (3.000,00 - 0,00) 3.000,00 TL

beyan edecektir. Netice itibarıyla mükellefin hesabında 10.000,00 TL nakit varlık kalacaktır.

Örneğimizde görüldüğü üzere, uygulanan istisna işlemi sebebiyle, mükellefin hesabında yer alması gereken nakit varlık, istisna edilen vergi tutarı kadar azalmaktadır. KDV'nin mükellefi esas itibarıyla mal teslimi veya hizmet ifasını gerçekleştirenler olmakla birlikte, verginin yansıma özelliğiyle bu vergi alıcılara yansıtılmakta ve nihai tüketiciye kadar aktarılmaktadır. Ancak, İndirimli Oran ve İstisna uygulamaları bu süreci bozmakta, iade uygulaması olmadığı takdirde istisna kapsamındaki teslim ve hizmetlere ilişkin yüklenen KDV yükü mükellefin üstünde kalmaktadır. Örneğimize ilişkin şunu da söylemek

gerekir ki, mükellefin istisna kapsamında olmayan faaliyetleriyle birlikte Hesaplanan KDV toplamı İndirilecek KDV toplamından fazla çıkmış olsaydı, yüklenilen vergi indirim yoluyla giderilmiş olacak ve mükellefin ekonomik kayıp yaşamaması söz konusu olmayacaktı. Örneğimizdeki işleyiş, İndirimli KDV uygulamasında da aynı minvalde gerçekleşmektedir. Kanun tarafından getirilen uygulama zorunluluğu sebebiyle mükellefte oluşan ekonomik kaybı gidermek amacıyla, İndirimli KDV ve İstisna işlemlerinde, söz konusu işlemlerin bünyesine giren ve indirim yoluyla giderilemeyen (yüklenilen) KDV'nin malı satan veya hizmeti ifa eden mükellef tarafından iade alınması hakkı tanınmıştır.

Örneğimize dönecek olursak;

c)“İade uygulamasının olduğu” bir durumda aynı mükellef:

-10.000,00 TL satış bedelini alıcıdan tahsil edecek,

-İndirilecek KDV toplamını 3.000,00 TL,

-İade Alınması Gereken KDV tutarını 2.000,00 TL,

-Hesaplanan KDV tutarını 0,00,

-Sonraki Döneme Devreden KDV tutarını (3.000,00 – 2.000,00) 1.000,00 TL

beyan edecek, 10.000,00 TL nakit varlığa ek olarak 2.000,00 TL nakit varlık da iadenin alındığı dönemde mükellefin hesabına girmiş olacaktır. Böylelikle, istisna uygulanmamış olması halinde piyasanın olağan akışında oluşacak sonuç, iade uygulamasıyla sağlanacaktır. Ancak, söz konusu

işlemlerde iade uygulaması, tekraren başlı başına bir mevzuat ve vergisel yükümlülük olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yapılacak iadenin kanuni dayanağı, içeriği ve tutarına göre mahsuben veya nakden iade alınabilmekte, iadenin yapılabilmesi için Vergi İnceleme Raporu, YMM Tasdik Raporu ve/veya teminat gibi farklı süreçlerden geçilmektedir. Gerek nakden iadelerde yaşanan gecikmeler ve mükellefin alış yaptığı firmalar nezdinde mükellef dışında gelişen olumsuzluklar, gerek mahsuben iadenin kullanımındaki yetersizlikler de göz önüne alındığında, tevkifattan kaynaklı iade işlemlerinde olduğu gibi ciddi bir evrak ve iş yükü mükellefleri beklemekte, mükellefler iadenin zaman maliyetinin yanında ayrıca söz konusu işlemlerin yürütülebilmesi için alınan hizmet maliyetine de katlanmaktadır. Bu durum, istisna/indirim uygulaması sebebiyle mükellefte oluşan ekonomik kaybı gidermek için mükelleflerce tekrardan bir ekonomik külfetin altına girilmesine sebep olmaktadır.

2- KDV'NİN VERGİ GELİRLERİ İÇİNDEKİ PAYI VE ÖNEMİ

KDV'nin aylık dönemler halinde tahsil edilmesi ve hazinedeki nakit akışını sağlamasının yanında toplam vergi gelirleri içindeki payı düşüldüğünde, devletin en önemli gelir kaynaklarından biri olduğu görülmektedir.

Yıllar itibarıyla tahsil edilen KDV'nin toplam vergi gelirleri içindeki payına ilişkin özet tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 1: Katma Değer Vergisi'nin Genel Bütçe Vergi Gelirleri İçindeki Payı (Bin TL)

Yıllar	Vergi Gelirleri Tahsilatı	Toplam KDV. Tahsilatı	Vergi Gelirleri İçindeki (%)'si
2018	738.180.401	250.661.593	34
2019	820.148.186	270.152.810	32,9
2020	983.258.493	324.038.872	33
2021	1.395.725.545	533.684.455	38,2
2022	2.709.130.767	1.076.310.867	39,7

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı, Çeşitli Vergi İstatistikleri, (2018-2022).

Tabloda görüldüğü üzere, tahsil edilen KDV'nin vergi gelirleri içindeki payı artış eğiliminde olup, 2022 yılında tahsil edilen KDV toplamının hazineye intikal eden toplam vergi gelirleri içindeki payı %39,7 olarak gerçekleşmiştir. Dolayısıyla, vergi gelirlerinin önemli bir kısmını tek başına ihtiva eden bu verginin uygulamasında oluşan vergi kaybı ile vergiye ilişkin getirilecek indirim, istisna vb. her düzenlemenin tüm boyutlarıyla ele alınarak ciddi bir değerlendirmeye tabi tutulmasının gerekliliği ve alınması gereken tedbirlerin önemi daha iyi anlaşılmaktadır.

KDV; gelir, kazanç veya servet üzerinden alınan bir vergi olmayıp, harcama üzerinden alınan bir vergi olma özelliğiyle gelir seviyesi ne olursa olsun tüm kesimleri kapsamaktadır. Ülkemizdeki toplam gelirin yaklaşık yarısına sahip ilk %20'lik gelir grubunda yer alan kesim ile toplam gelirin %5,9'una sahip son %20'lik gelir grubunda yer alan kesim (TÜİK Gelir Dağılımı İstatistikleri, 2023), KDV kanunu karşısında aynı vergilendirmeye tabi tutulmaktadır. Bu kesimlerin kişisel/insani harcamalarının kişisel gelirlerine oranı dikkate alındığında, tasarruf veya yatırıma ayıracak bütçesi sınırlı olan düşük gelir grubundaki kesimlerin elde ettikleri gelirin, oransal olarak daha büyük bir kısmı tüketime/harcamaya ayrılmaktadır. Dolayısıyla, düşük gelir grubundaki kesimlerde dolaylı vergiler, daha yüksek bir vergi yüküne sebep olmaktadır.

Tüm bu hususlar neticesinde KDV, vergi gelirleri içindeki yüksek payının yanında, vergi kayıp ve kaçığının da yoğun bir şekilde gerçekleştiği bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

3- KDV'DE KAYIP VE KAÇAKÇILIK

3.1- KDV'de Kayıp ve Kaçakçılığın

Sebepleri

Gerek pratik uygulamalar ve gerekse niteliksel ve niceliksel anket sonuçları, kayıtdışılığın insanların yaşamlarının bir parçası haline geldiğini göstermektedir. Özellikle büyük işletmeler

olmak üzere rakip işletmelerin, vergi kaçırma sürecini iyi planlayıp yöneterek (negatif vergi planlaması) kayıtdışı ekonomide varlıklarını sürdürdükleri konusunun, birçok işletme sahibinin ortak fikri haline geldiği görülmektedir. Sıklıkla karşılaşılan kayıtdışılık formu, resmi makamlara işletmenin tescilli olmasına karşın kayıtdışı istihdam ve gelirlerin eksik beyan edilmesinde, kayıtlı ödeme araçları ve finans sistemi yerine nakit ödeme araçları kullanılmakta ve bu, ticari ilişki düzeyi artıkça daha yaygın bir uygulama haline gelmektedir (Çolak, 2021: 42).

KDV'de kayıp ve kaçakçılık işlemleri, mükelleflerin Hesaplanan KDV tutarlarını azaltarak veya İndirilecek KDV tutarlarını yükselterek, Ödenecek KDV tutarlarını olması gerekenden düşük beyan etmeleri şeklinde gerçekleşmektedir. Bunu sağlamak için de mükellefler, kayıt dışı (belgesiz) işlemler gerçekleştirme veya sahte belge (piyasa tabiriyle "naylon fatura") kullanma yollarına sapabilmektedir. Uygulamanın bir diğer boyutunda ise iade hakkı tanınan işlemlere ilişkin haksız KDV iadesi bulunmaktadır.

Piyasada en sık rastlanan KDV kaçakçılığı ise sahte belge düzenleme/kullanma kaynaklı vergi kaçakçılığıdır. Sahte belge, 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 359. maddesinde belirtildiği üzere, gerçek bir muamele veya durum olmadığı halde bunlar varmış gibi düzenlenen belgelerdir.

Mükellefler İndirilecek KDV tutarlarını yükselterek, KDV'yi vergi idaresine ödememek için iki yola başvurabilir. Bunlardan birincisi çeşitli düzenleyicilerden sahte belge (naylon fatura) temini ve ikincisi paravan şirketler kurarak alımların buradan yapılıyor gösterilmesidir ki söz konusu paravan şirketler KDV'yi beyan edip hiç ödemedi ortadan kaybolacak, bunların sahip ve yöneticilerine ulaşamayacaktır. Girdinin vergisiz, hasılatın % 18 [güncel oranlarla %20] vergili olduğu bu durumun kabarttığı iştah sonucunda sektörde bir naylon fatura furyası oluşabilecek ve naylon fatura kullanmayanların piyasada re-

kabet şansları azalmaya başlayacaktır (İnaltong, 2013: 72-73). KDV oranları ne denli yüksek olursa, kaçakçılığın kabarttığı iştah da o denli yüksek olacaktır.

Kimi mükellefler, vergi yükünün fazla olması ve vergi kaçırarak diğer firmalarla rekabet eşitsizliği yaşadıkları gerekçesiyle, kendi fiillerini haklı bir noktada konumlandırmaya çalışmaktadır. Ancak, KDV'de vergi yükü esas itibarıyla mükelleflerin üzerinde değil nihai tüketicilerin üzerinde kalmaktadır. Kimi mükellefler ise vergi kaçakçılığını, hayatın olağan akışında gerçekleşen ve zaten gerçekleşmesi gereken bir alışkanlık haline getirmekte, bu alışkanlıklarını da zaman zaman çıkarılan af yasalarıyla pekiştirmektedir. Bu iki grup arasında kalan ve vergisel yükümlülüklerini mevzuata uygun olarak yerine getiren mükellefler ise, sistem dışında kalmamak için zamanla kayıt dışılığa doğru kayabilmektedir.

3.2- KDV Kaçakçılığı ve Denetim Sonuçları

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 341. maddesinde, verginin zamanında tahakkuk ettirilmesi veya eksik tahakkuk ettirilmesi vergi ziyası olarak tanımlanmıştır. Mezkûr kanunun 344. maddesinde ise; vergi ziyasına sebebiyet verildiği

takdirde, mükellef veya sorumlu hakkında ziyaa uğratılan verginin bir katı tutarında, vergi ziyasına 359. maddede yazılı fiillerle sebebiyet verilmesi halinde bu cezanın üç katı tutarında, bu fiillere iştirak edenlere ise yine bir katı tutarında vergi ziyası ceza kesilmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır. Kanunun 359. maddesinde ise kaçakçılık suçlarına ve cezalarına ayrıntılı olarak yer verilmiştir. Dolayısıyla, vergi ziyasına sebebiyet verilen her durumda kaçakçılık fiili oluşmamakta, bu durumlarda yalnızca vergi aslı ve 1 kat vergi ziyası cezası aranmaktadır. Ancak 359. maddede sayılan (sahte veya muhteviyatı itibarıyla yanıltıcı belge düzenlemek/kullanmak, defter ve belgeleri ibraz etmemek, defter ve kayıtlarda hesap ve muhasebe hileleri yapmak vd.) fiiller sebebiyle vergi ziyasına sebebiyet verilmesi halinde kaçakçılık fiili oluşmakta, vergi aslı ve 3 kat vergi ziyası cezasının yanında 18 ay ila 8 yıl hapis cezası uygulanmaktadır.

213 Sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 135. maddesinde tanınan yetkiyle, vergi incelemeleri esas itibarıyla Vergi Müfettişleri ve Vergi Müfettiş Yardımcıları tarafından gerçekleştirilmektedir. Gerçekleştirilen incelemeler neticesinde ortaya çıkan, Türkiye genelindeki mükelleflerin inceleme oranlarına yıllar itibarıyla aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 2: Türkiye Genelindeki Mükelleflerin İnceleme Oranları

Yıllar	Mükellef Sayısı	İncelenen Mükellef Sayısı	İnceleme Oranı
2018	2.727.208	44.376	1,63%
2019	2.813.452	40.763	1,45%
2020	3.004.329	47.597	1,58%
2021	3.221.894	54.065	1,68%
2022	3.433.964	77.610	2,26%

Kaynak: Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı [VDK], (2022: Tablo 16).

Tablo görüldüğü üzere, mükellef sayısı yıllar itibarıyla artmakta, buna müteakip inceleme oranları da yıllar itibarıyla artış eğilimi göstermektedir. Yukarıdaki verilere ilişkin sağlıklı bir değer-

lendirme yapabilmek için, gerçekleştirilen incelemelerin mahiyeti de önem konusudur. İnceleme konuları itibarıyla tarihi istenen vergi tutarlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 3: İnceleme Konuları İtibarıyla Tarhı İstenilen Vergi Tutarları (TL)

Yıllar	Sektörel Vergi İncelemeleri	Vergi İade İncelemeleri	Vergi Kaçakçılığı İncelemeleri	Toplam	Kaçakçılık İncelemelerinin Toplam İncelemeler İçindeki Payı
2018	4.796.561.725	181.741.133	3.497.399.174	8.475.702.032	41,26%
2019	3.888.789.210	173.275.161	4.431.530.420	8.493.594.791	52,17%
2020	11.365.825.698	246.782.904	6.482.650.623	18.095.259.225	35,83%
2021	10.719.487.890	306.179.020	14.249.748.980	25.275.415.890	56,38%
2022	7.660.176.990	359.009.210	13.525.808.672	21.544.994.871	62,78%

Kaynak: VDK, (2022: Tablo 21).

Vergi Müfettişleri ve Vergi Müfettiş Yardımcıları tarafından gerçekleştirilen vergi incelemeleri neticesinde tarhı isten KDV ve bu vergiye ilişkin

önerilen vergi ziyai cezası tutarlarına yıllar itibarıyla aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 4: Vergi İncelemeleri Neticesinde Tarhı İstenen KDV ve Vergi Ziyai Cezası Tutarları (TL)

Yıllar	Tarhı İstenen KDV (A)	Önerilen Vergi Ziyai Cezası (B)	3 Kat Ceza Önerilen KDV Tutarı $C = (B - A) / 2$	1 Kat Ceza Önerilen KDV Tutarı (A - C)	Tarhı İstenen KDV'nin, Tarhı İstenen Toplam Vergi İçindeki Payı	3 Kat Vergi Ziyai Cezası Önerilen KDV Tutarının, Tarhı İstenen Toplam KDV Tutarına Oranı (C / A)*
2018	4.685.884.781	11.283.447.234	3.298.781.227	1.387.103.555	55,29%	70,40%
2019	5.233.395.561	13.684.817.497	4.225.710.968	1.007.684.593	61,62%	80,75%
2020	9.051.906.065	19.903.754.813	5.425.924.374	3.625.981.691	50,02%	59,94%
2021	14.532.027.791	34.717.566.866	10.092.769.538	4.439.258.254	57,49%	69,45%
2022	15.536.533.552	39.127.864.803	11.795.665.626	3.740.867.927	72,11%	75,92%

Kaynak: VDK, (2018-2022).⁶

⁶ Tablodaki veriler, Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı'nın 2018 ila 2022 Dönemleri Faaliyet Raporlarında yer alan "RDK Değerlendirme Tarihi ve Vergi Türlerine Göre Vergi ve Cezalar" tablolarında yer alan tutarlarından derlenmiş olup, çalışmanın konusuna uyarlanmıştır. Yayımlanan faaliyet raporlarında tarhı istenen vergi ve önerilen vergi ziyai cezası toplamalarına yer verilmiş olup, tarhiyatın ve önerilen cezanın ne kadarlık kısmının 1 kat ne kadarlık kısmının 3 kat ceza gerektiren fiillerden kaynaklandığı bilgisine yer verilmemiştir. Önerilen 3 kat vergi ziyai cezasının tarhı istenen vergiye isabet eden kısmı tarafımızca hesaplanmış olup, hesaplama yöntemine sütun başlıklarında yer verilmiştir. İstisnai bir durum olması sebebiyle, kaçakçılık fiillerine iştirak edenlere 1 kat vergi ziyai kesilmesi hususu, hesaplamada kayda değer bir değişime sebep olmayacağından ve hesaplama yöntemine engel olacağından ayrıca dikkate alınmamıştır.

Tabloda görüldüğü üzere, 2022 yılında tüm vergi türleri itibariyle tamamlanan vergi incelemeleri neticesinde tarhi istenen vergi toplamının %72,11'ini KDV oluşturmakta, tarhi istenen KDV'nin %75,92'si de 3 kat vergi ziyası cezası gerektiren (kaçakçılık fiili kapsamındaki) incelemelerden kaynaklanmaktadır. 2022 öncesi dönemlerde de tarhiyatların, kaçakçılık fiilleri ağırlıklı olarak gerçekleştiği görülmektedir. Piyasadaki mevcut duruma bakıldığında KDV'de kaçakçılık, ekseriyetle sahte belge düzenleme ve kullanma fiilleri kapsamında gerçekleşmektedir. İlgili dönemlerdeki inceleme oranları göz önüne alındığında, yukarıdaki tablo, Katma Değer Vergisi'ndeki kaçakçılığın ciddi bir boyuta ulaştığının ve vergi incelemelerindeki aktif iş gücünün sahte belge düzenleme/kullanma başta olmak üzere ne denli kaçakçılık incelemelerinde yoğunlaştığının özeti niteliğindedir. Sahte belge düzenleme/kullanma incelemeleri ise vergi denetim gücünün düşünsel olarak atıl kullanılmasına sebep olan incelemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim sahte belge düzenleyicisi firmaların vergisel yükümlülüklerini yerine getirmediği, birçoğunun defter ve belgelerini incelemelerde ibraz etmediği, vergi incelemesine elverişli bir işletme ve kayıt düzenlerinin bulunmadığı, hem vergi idaresince hem de yargı kararlarıyla ortaya koyulmuş bir gerçektir. Böyle bir vaziyette, temsil ve mevzuat bilgisi bakımından önemli bir beşeri sermayeyi bünyesinde barındıran denetim birimleri, bu kapsamdaki incelemelerle meşgul olarak enerjisinin önemli bir bölümünü bu alanda tüketmektedir.

4- KDV KAÇAKÇILIĞINA KARŞI GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Yazımızın önceki bölümlerinde, kaçakçılıkla mücadele kapsamında sisteme ve vergilendirmeye doğrudan etki eden tedbirlerin belki de en önemli ayağını oluşturan KDV'de tevkifat uygulamasına ilişkin değerlendirmelerimize yer

verilmiş, tevkifat uygulamasının mükellefler nezdinde eşitsizlik oluşturduğu, ayrıca iade uygulamasını da beraberinde getirerek hem mükellefler hem de idare nezdinde önemli bir mali yük oluşturduğu, bu sistemin genele yayılarak sürdürülebilir olmadığı sonucuna varılmıştır.

Vergi kanunlarında yapılacak her düzenleme ve kayıt dışılığa yönelik alınacak her tedbirin, tüm boyutlarıyla ele alınarak mükelleflere uygulama kolaylığı getiren bir yapıda olması, her kesime eşit ve adil bir şekilde uygulandığı ve yüklenilen verginin rekabet eşitsizliğine sebep olmadığı gerçeğinin mükellefler tarafından içselleştirilmiş olması, bunun için de sıkı bir denetim ve yaptırım gücüne sahip olması gerekmektedir. Aksi takdirde günü kurtarmaya yönelik yapılacak her değişiklik, hesaba katılmamış yeni sorunları ve kayıt dışılığı beraberinde getirecek, düzenlemelerin mükelleflerce ve uygulayıcıları tarafından dahi kolay bir şekilde anlaşılabilir olmasına sebep olabilecektir. Bu hususlar gözetilmeksizin yapılacak düzenlemeler, mükelleflerin vergiye uyumunu doğrudan etkileyecek, mükelleflerin gözünde vergi ve muhasebe işlemleri karışık, anlaşılabilir ve aşılması gereken birer bürokratik engel olarak görülecek, "kullanılan yöntem ne olursa olsun" en az vergi ödeten muhasebeci en iyi muhasebecidir algısı öne çıkabilecektir.

KDV'de kaçakçılık karşısında geliştirilecek çözüm; ödeme ve tahsilatların tamamen kayıt altına alınması, mükelleflerin kullandıkları sahte belgelerle herhangi bir menfaat sağlayamaması veya mükelleflerin sahte belge kullanmaları halinde elde edecekleri menfaatin katlandıkları riske değmeyecek düzeyde olması ile sağlanabilecektir. Aksi şekilde yapılacak düzenlemeler, bataklıktan ziyade sineklerle mücadele edecektir. Makalemizin devamında, bu hususlar da gözetilerek iki farklı öneri getirilmiştir. Bunlardan birincisi, KDV oranlarının sahte belge kullanımından elde edilecek riske değmeyecek bir seviyeye çekilmesidir. İkincisi ise Avrupa Birliği'nde de

“Tersine Vergilendirme” kapsamında değerlendirilmekte olan, KDV'nin yalnızca nihai aşamada uygulanması yöntemidir.

4.1.- KDV Oranlarına İlişkin Değerlendirme

KDV'de indirim mekanizması sayesinde, mükellefler almış oldukları mal/hizmet faturalarında yer alan KDV'yi, gerçekleştirdikleri mal teslimi veya hizmet ifalarına ilişkin hesapladıkları KDV'den indirebilmektedirler. KDV yönünden esas itibariyle mükellef, söz konusu mal teslimi veya hizmet ifasını gerçekleştiren kişi veya kurumlar olmakla birlikte, verginin yansıma özelliği sayesinde KDV yükü nihai teslim aşamasına kadar taşınmakta ve nihai tüketiciye yüklenmektedir. Netice itibariyle KDV'nin asıl mükellefi olan kişi veya kurumlar KDV yönünden herhangi bir vergi yüküne katlanmamakta, vergi, fiyat mekanizmasıyla tüketiciye aktarılmaktadır. Alış esnasında ödenen KDV, satış esnasında müşteriden tahsil edilmekte; alış ve satış arasında oluşan katma değer sebebiyle satış sırasında tahsil edilen vergi daha yüksek çıkmakta; vergi idaresine aktarılmak üzere müşteriden tahsil edilen KDV dönem sonlarında mükellef tarafından beyan edilerek vergi idaresine aktarılmaktadır. Bazı dönemlerde gerçekleştirilen belgesiz (kayıt dışı) alışlar ise bu işleyişi bozmaktadır. Kayıt dışı alış sırasında mükellef, herhangi bir vergi ödemekte ancak satışları esnasında tahsil edilen KDV'yi vergi idaresine yatırmak durumunda kalmaktadır. Bu durumda mükellef, vergi idaresine aktarmak üzere tahsil ettiği KDV'yi ödememek için sahte belge kullanmakta ve bu belgelerde yer alan KDV tutarlarını indirim konusu yapmak istemektedir. Herhangi bir belgesiz alışın bulunmadığı durumlarda dahi bazı mükellefler vergi idaresine aktarılmak üzere tahsil edilen KDV'yi idareye aktarmamak amacıyla sahte belge kullanabilmektedir. Söz konusu durumlar, vergisel işlemlerin ötesinde, hazineye ait olması gereken

bir verginin kaçakçılığa konu edilmesi anlamı taşıdığından kanunda ayrı bir suç olarak tanımlanmış, bu fiillere ilişkin ortaya çıkacak vergi ziyaı cezasına ek olarak hapis cezası da öngörülmüştür.

KDV'de kaçakçılık oranlarına ve bu kapsamdaki vergi inceleme verilerine bakıldığında, sahte belge düzenleme/kullanma kapsamındaki kaçakçılıkla mücadelede, mükellefleri cezalandırma yöntemleri sorunun çözümünde yeterli olamamaktadır. Kanımızca, etkili bir mücadele; getirilen düzenlemelerin, mükelleflerin kullandıkları sahte belgelerle herhangi bir menfaat sağlamaması veya mükelleflerin sahte belge kullanmaları halinde elde edecekleri menfaatin katlandıkları riske değmeyecek düzeyde olmasıyla sağlanabilecektir. Bunun bir yöntemi ise, KDV oranlarında indirim yapılmasıdır. Şöyle ki; mükellefler, genel itibariyle kullandıkları sahte belgelere ilişkin sahte belge düzenleyicilerine belli oranlarda komisyon ödemesi yapmaktadır. Örnek yargı kararlarında sahte belge düzenleyicilerinin elde ettiği kazancın tespitinde bu oran %2 olarak öngörülmüştür. (Danıştay, E. No:1988/5040). Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, %2'lik oranın hasıllata ilişkin değil, verginin matrahını oluşturan kazançla ilişkin olduğudur. Piyasa koşullarında sahte belge kullanıcılarının ödedikleri komisyon oranları %10'u bulabilmektedir.

Örneğin; KDV hariç 100.000,00 TL tutarında sahte fatura kullanan bir mükellef bu tutara ilişkin (100.000,00*0,20) 20.000,00 TL KDV'yi indirim konusu yapmakta, (120.000,00*0,10) 12.000,00 TL'yi komisyon olarak sahte belge düzenleyicisine ödemekte, bu faturaya ilişkin elde ettiği net menfaat ise (20.000,00-12.000,00) 8.000,00 TL olmaktadır. KDV oranının %10 olarak uygulandığı bir durumda ise; KDV hariç 100.000,00 TL tutarında sahte fatura kullanan bir mükellef bu tutara ilişkin (100.000,00*0,10) 10.000,00 TL KDV'yi indirim

konusu yapmakta, (110.000,00*0,10) 11.000,00 TL'yi komisyon olarak sahte belge düzenleyicisine ödemekte, bu faturaya ilişkin elde ettiği net bir menfaat bulunmamakta, aksine (10.000,00-11.000,00) 1.000,00 TL kayba uğramaktadır. KDV oranının %20 değil de %10 uygulandığı bu durumda, sahte belge düzenleyicileri komisyon oranlarını düşürmek durumunda kalacak, bu sefer de hem düzenleyici mükelleflerin hem de kullanıcı mükelleflerin elde ettikleri menfaat katlandıkları risk karşısında cüzi miktarlara düşebilecektir. Bu sayede, sahte belge düzenleme/kullanma faaliyetleri yasadışı bir kazanç kapısı olmaktan çıkabilecektir. Bu durumun aksine KDV oranlarındaki artış ise, sahte belge düzenleme ve kullanma faaliyetlerinden elde edilen karşılıklı menfaati ve bu faaliyetlerin kapsamını daha da artıracaktır.

KDV bir yönüyle de, tüketicilere yönelik gelir transferi yöntemlerinden biri haline gelebilmektedir. Devlete olan mali yükümlülüklerin yerine getirilmemesine bağlı elde edilen kaynağın bir kısmının düşük fiyat mekanizması ile tüketicilere aktarılması şeklinde nitelendirilebilecek gelir transferi, kayıtdışı ekonominin diğer bir boyutudur. Düşük ve alt gelir gruplarının, kayıtdışı ekonomiden sağladıkları bu kaynağın, sistem içerisine kendilerine sunulabilmesi, kayıtlı ekonominin yerleşmesi bakımından elzemdir. Bu açıdan, özellikle özü itibari ile adaletsiz bir yapısı bulunan dolaylı vergilemenin tüketim harcamaları içindeki payının düşürülmesi (KDV oranlarının, kayıtdışı ekonomiye alternatif oluşturabilecek bir seviyeye çekilmesi gibi), kayıtdışı ekonomi ile sosyal grupların organik bağlantılarını zayıflatabilecektir (Çolak, 2021: 247).

Düşük oranlı KDV sayesinde, sahte belge kaynaklı kaçakçılık faaliyetlerinin büyük ölçüde sonlanması öngörüldüğünden, vergi oranları düşse bile hazineye intikal eden vergi tutarında aynı oranda düşüş meydana gelmeyecektir. KDV kaçakçılığında yoğunlaşan denetim gücü, bu alandan ziyade sektörel incelemelere yönelebilecek,

piyasaya yönelik mali denetimlerle daha etkin bir sonuç doğurabilecektir. Böylelikle kayıt dışı ekonominin olumsuz etkileri daha güçlü bir şekilde giderilerek hazinenin toplam vergi tahsilatında iyileşme sağlanabilecektir. Ayrıca, belirlenecek yeni KDV oranıyla dolaylı vergilerin toplam vergi gelirleri içindeki payı düşürülerek vergide adaletin sağlanmasına yönelik de önemli bir adım atılmış olacaktır.

KDV oranlarına ilişkin bir diğer husus ise, genel KDV oranının yanında İndirimli KDV oranı uygulanmasının, amaçlandığı gibi fiyatlara yansımada noktasında yetersiz kalmasıdır. Bu uygulama yerine, düşük ve sabit oranlı KDV uygulamasına geçilerek; hem vergide adalet daha etkin olarak sağlanabilecek, hem de indirimli KDV'den kaynaklı vergi iadeleri ortadan kalkarak mevzuatın sadeleşmesi sağlanabilecektir. İndirimli orandan kaynaklı KDV iadesi uygulamasına ihtiyaç kalmaması neticesinde; indirimli KDV oranlarıyla mal/hizmet satışı gerçekleştiren mükellefler tarafından, alış yaptıkları firmalar nezdinde kendileri dışında gelişen olumsuzluklar sebebiyle ek bir vergi yüküne katlanılmamış olacaktır. Ayrıca iadenin zaman maliyetinin yanında iade işlemlerinin yürütülmesi için alınan hizmet maliyeti mükelleflerin kasasında kalacak, dolayısıyla indirimli KDV oranları sebebiyle mal/hizmet satışı gerçekleştiren mükelleflerde oluşan ekonomik kaybı gidermek için mükelleflerce tekrardan ekonomik bir külfetin altına girilmesine de gerek kalmayacaktır.

4.2- KDV'nin Yalnızca Nihai Aşamadaki Teslim ve Hizmetlerde Uygulanmasına İlişkin Değerlendirme

KDV kaçakçılığıyla mücadelede, KDV'nin ticari işleyişin her aşamasında tahsil edilmeyerek, yalnızca nihai tüketim aşamasındaki teslim ve hizmetlerde uygulanmasını alternatif bir çözüm olarak görmek mümkündür. Söz konusu işleyişte, KDV mükelleflerinin kendi aralarında gerçekleş-

tirdikleri teslim ve hizmetlerde KDV uygulanmakta, nihai aşamadaki teslim ve hizmetlerde ise bu teslim ve hizmeti gerçekleştiren mükellef tarafından tahsil edilen KDV, herhangi bir indirim tabi tutulmaksızın vergi idaresine aktarılmaktadır. Nitekim mevcut işleyişte de KDV nihai olarak tüketiciye yansıtılmaktadır. Avrupa Birliği'nde de KDV kaçakçılığıyla mücadele kapsamındaki getirilen önerilere bakıldığında, en kapsamlı önerilerden birinin KDV'de "tersine vergilendirme" olarak tanımlanan, yalnızca nihai aşamadaki vergilendirmeye ilişkin olduğu görülmektedir.

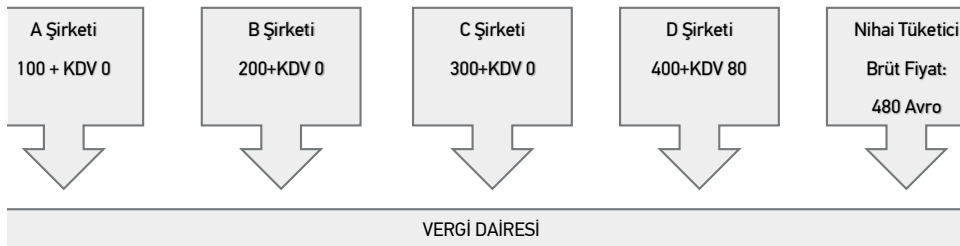
Buna göre tersine vergilendirme mekanizması, KDV gelirlerinin ve toplanan verginin hesaba katılması yükümlülüğü kapsamında ekonomik işlemler zincirinin sadece birinde yoğunlaştırılmasına izin vermektedir. Tersine vergilendirme mekanizması altında, söz konusu işlemler üzerinden KDV ödemeye yükümlü olan kişi, müşteri/alıcı olmaktadır. Tedarikçi/hizmet sağlayıcı ise, işlemi sadece vergi dairesine göstermekle sorumlu kişi olacaktır. Tersine vergilendirme mekanizması, yalnızca ticari müşterilere yapılan arzlarda uygulanabilmekte; tedarikçi KDV'yi vergi dairesine ödemeyip müşteriye yüklemektedir. Ticari müşteri ise, bu durumu takiben mal veya hizmetler ticari amaçlarla kullanıldığında toplu olarak faturalandırılmış KDV miktarını indirebilme imkânına sahip olmaktadır. Buna göre, AB KDV sistemi ile tersine vergilendirme mekanizması arasındaki tek farkı, vergi daireleri tarafın-

dan verginin tahsil edilme şekli oluşturmaktadır. Diğer bir ifadeyle tersine vergilendirmede KDV, tam olarak KDV zincirinin son aşamasında tahsil edilirken; genel KDV sisteminde KDV, katılan her bir değerden, yani üretim-dağıtım süreci boyunca parçalı bir şekilde, bir dizi ara vergilendirme işlemleri sonucunda elde edilmektedir (Akdemir, 2018: 145). Bu sistemin tüm mal ve hizmetlerde uygulanabilir hale getirilmesi ise genelleştirilmiş tersine vergilendirme olarak karşımıza çıkmaktadır.

İşleyişe ilişkin örnek vermek gerekirse A, B, C, D mükelleflerinin ve nihai tüketicinin yer aldığı bir işleyişte;

A, B, C ve D arasında yapılan işlemler KDV'den istisna sayılacak, ancak her biri zincirleme olarak bir sonraki konumda olduğundan dolayı KDV mükellefi olmaya devam edeceklerdir. Buna göre; A, B'ye 100 birim karşılığında mal satışı yapar ve B karşılığında yalnızca 100 birim öder. KDV tahsil edilmediğinden vergi dairesine ödenecek KDV de bulunmaz. KDV yalnızca nihai tüketiciye satışta tahakkuk eder ve bu durumda D, söz konusu malı nihai tüketiciye 480 birime satar (400+80 KDV). Vergi dairesine ise KDV'yi yalnızca "D" ödemekle sorumlu tutulur. A'nın hatalı olduğu bir durumda, bu işlemden sonra başka bir işlem gelmiyorsa KDV ödeme yükümlülüğü B'nin üzerinde kalacak veya aynı durum bir sonraki işlem için de geçerli olmaya devam edecektir (Akdemir, 2018: 161-162).

Şekil 1: Genel Tersine Vergilendirme Mekanizmasının Muhasebe Örneği (KDV Oranı %20 olarak alınmıştır.)

Kaynak: (Akdemir, 2018: 161-162)'den uyarlanmıştır.

KDV'nin yalnızca nihai aşamada vergilendirilmesi durumunda:

-Tüm mükellefler için tek tip ve basit bir vergilendirme sistemi oluşacaktır.

-İndirim ve iadedden kaynaklı problemler ortadan kalkabilecek, hazineye girmesi gereken vergi, yalnızca nihai aşamada tam ve gerçek tutarlarıyla hesaplanmış olacağından mükellefler tarafından iade alınması gereken KDV oluşmayacak, iade işlemlerine ilişkin mevzuat karışıklıkları son bularak hem mükellefler nezdinde hem idare nezdindeki bürokratik ve mali yük ortadan kalkmış olacaktır.

-Ticari işleyişteki KDV'nin mükellefler arasında el değiştirerek gereksiz ve fiktif bir işlem hacmi oluşturmasının önüne geçilebilecek, mükelleflerin mevcut işleyişte KDV ödemelerine ayırdıkları bütçe bu mükellefler için ayrıca bir likidite oluşturacaktır.

-İşleyiş gereği, mevcut sitemde yer alan Tevkifat, İndirim, İade ve Sonraki Döneme Devreden KDV oluşmayacak, bu sayede ortaya çıkan likidite üretim ve yatırım maliyetlerini azaltacaktır.

-İndirim mekanizmasına ihtiyaç kalmayacağı için KDV indirimi kaynaklı sahte belge düzenleme/kullanma faaliyetleri kendiliğinden sona erecek, bu kapsamda oluşan vergi kaybının giderilmesiyle hazineye giren KDV tahsilatı artabilecektir.

-Sahte belge kaçakçılığında yoğunlaşan denetim gücü, bu alandan ziyade sektörel incelemelere yönelebilecek, piyasaya yönelik mali denetimlerle daha etkin bir sonuç doğurabilecektir.

Tersine vergilendirme mekanizmasının yürürlüğe girmesi ile yeni kaçakçılık türlerinin ve yöntemlerinin ortaya çıkacağı her zaman beklenmiştir. KDV'nin vergi dairesine ödenmesinin işlem zincirinin sonuna bırakılması, zincirin sonunda yer alan işletme için ortadan kaybolmayı daha avantajlı hale getirebilecektir (Akdemir, 2018: 193). Ülkemizde uygulanabilecek nihai vergilendirme uygulamasında da, perakende sa-

tiş gerçekleştiren bazı mükellefler, tahsil edilen KDV'yi vergi idaresine aktarmamak için nihai satış aşamasında paravan şirketler kurarak bu şirketler üzerinden satışlarını gerçekleştirme yoluna girebilecektir. Takip veya tahsili güçlüğü yaşanacak şahıslar üzerine kurulacak paravan şirketler üzerinden tahsil edilen KDV vergi idaresine yatırılmayarak, bir süre sonra bu şirketler batık şirket halinde terkedilebilecektir. Bu noktada, vergi idaresi tarafından KDV tahsilatının takibi ve tahsilatın gecikmesi durumunda yoklamalar ve icra takibi suretiyle bu paravan şirketlerin tespiti basit bir şekilde gerçekleştirilebilir. Mükellefler ticari teslimlerde KDV tahsil etmeseler bile bu işlemlerini vergi idaresine bildirmekle yükümlü oldukları için, elektronik ortamda mal/hizmet akışı kolayca takip edilebilecek, mal/hizmet alışları mal/hizmet satışlarına kıyasla şişkin olan mükellefler kolayca tespit edilebilecek, mal/hizmet transferinde işlem sayısının artması da bir risk unsuru görülerek gerekli tedbirler kısa sürede alınabilecektir.

KDV'nin "sadece" nihai tüketim aşamasında alınması, yukarıda bahsettiğimiz faydalı yönlerin yanında vergi kayıp kaçacağı için başlı başına bir risk unsuru da oluşturabilecektir. Mevcut KDV uygulamasında her bir teslim ve hizmet aşamasında, gerçekleşen işlem bedeliyle sınırlı olarak vergi alınmakta, bu durum verginin tahsil güvencesine katkı sağlamaktadır. Örneğin, nihai tüketim aşamasında belgesiz satış yapılarak vergi kaybına sebebiyet verilse dahi, oluşan kayıp kendinden önceki safhalarda toplanan vergiye engel olmamakta ve sınırlı bir etkide kalmaktadır. Diğer taraftan bu durum, tedarik zincirinin tüm aşamalarında kaçakçılık riskini beraberinde getirmektedir. Nihai aşamadaki vergilendirmede ise bu risk tek aşamaya indirilmektedir.

Tüketiciler, çoğunlukla dolaylı vergilerle şişirilmiş mal ve hizmet fiyatlarını aşağı çekmede, mükelleflerle karşılıklı işbirliğine gidebilmektedir. Tüketicilerin dolaylı vergileri pazarlık konusu

etmeleri, işletmelerin de vergilerden arındırılmış çekirdek fiyatları belirleme serbesiyetleri, karşılıklı menfaat işbirliğinde vergisiz bir sistemi kendiliğinden üretebilmektedir (Çolak, 2021: 21).

Görüldüğü üzere, vergilendirmeye ilişkin alınacak her tedbir, beraberinde yeni bir kaçakçılık faaliyetinin doğuşuna sebep olabilmekte, vergi kayıp ve kaçığının tamamen sonlandırılması mümkün olamamaktadır. Mükelleflerin kayıt dışı faaliyet eğilimleri ise hâlihazırda da var olan bir gerçektir. Bu gerçek, KDV'den bağımsız olarak, ayrıca değerlendirmesi ve çözüm bulunması gereken bir durumdur. Nihai aşamadaki vergilendirme yöntemi neticesinde, sahte belge kaçakçılığında yoğunlaşan denetim gücü, bu alandan ziyade sektörel incelemelere ve kayıt dışılığa yönelebileceğinden, kayıt dışılığa karşı daha etkin bir mücadele verilebilecektir. Bir yönüyle de kayıt dışı faaliyetler sebebiyle oluşabilecek vergi kaybı,

sahte belge kullanma/düzenleme sebebiyle oluşabilecek vergi kaybına tercih edilebilir bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nihai aşamada ve tek seferlik bir vergilendirmenin doğurabileceği olumsuzlukların belki de tamamı, ödeme ve tahsilat işlemlerinin banknot para sistemi terkedilerek bu işlemlerin tamamıyla elektronik ortamlarda gerçekleşmesiyle giderilebilecektir. Günümüz sosyoekonomik yapısı ve teknolojik gelişmeleri, mükelleflerin vergi bilinci ve vergiye olan hassasiyetlerini her geçen gün daha da artırmaktadır. Özellikle, ödeme işlemlerinde bankaların aracı olarak kullanılmasının yaygın bir hal alması, kayıt dışılıkla mücadele ve mükelleflerin defter-belge düzenlerinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır.

Aşağıdaki tabloda yıllar itibariyle yerli ve yabancı kredi/banka kartlarının yurt içi kullanım verilerine yer verilmiştir.

Tablo 5: Yerli ve Yabancı Kartların Alışveriş İşlemlerinde Yurt İçi Kullanımı

Kredi Kartlarının Kullanım Verileri				
Yıl	İşlem Adedi	İşlem Adedi Artış Oranı	İşlem Tutarı	İşlem Tutarı Artış Oranı
2020	4.242.976.816	-	961.621,68	-
2021	5.281.408.605	24,47%	1.449.912,30	50,78%
2022	6.827.611.499	29,28%	3.083.087,92	112,64%
2023	8.556.337.886	25,32%	6.848.420,39	122,13%

Banka Kartlarının Kullanım Verileri				
Yıl	İşlem Adedi	İşlem Adedi Artış Oranı	İşlem Tutarı	İşlem Tutarı Artış Oranı
2020	2.431.670.539	-	208.789,77	-
2021	3.397.221.238	39,71%	369.247,97	76,85%
2022	5.369.455.571	58,05%	884.926,01	139,66%
2023	6.760.345.041	25,90%	1.686.464,20	90,58%

Kaynak: Bankalararası Kart Merkezi, (2020-2022).

Tablo-5'te görüldüğü üzere, alışveriş işlemlerinde kart harcamaları her geçen yıl daha da yaygın bir hal almaktadır. Kredi/Banka kartı ile satışlarını gerçekleştiren bir işletme ödenmesi gereken vergi tutarlarını azaltmak istediğinde, ya

alışlarını kayıtlı olarak gerçekleştirmek zorunda kalmakta ya da sahte belge kullanımına meyil edebilmektedir. Tablo 4'teki veriler doğrultusunda, mükelleflerin gelir/kurumlar vergisinden ziyade katma değer vergisi yönünden avantaj elde

etmek amacıyla sahte belge kullandıkları sonucuna varmak mümkündür. Sahte belge kullanan mükellefler tarafından KDV indirim mekanizması kullanılarak, sahte belgelerde yer alan KDV tutarları indirim konusu yapılmakta ve vergi ziyai meydana getirilmektedir. Bu durum, ödemesi gereken verginin hesabında, alışlara ilişkin KDV'nin de dikkate alınıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Nihai vergilendirme yönteminde mükellefler için indirim mekanizmasına ihtiyaç kalmayacağından, sahte belge kullanımına da gerek duyulmayacaktır. Aynı şekilde nihai tüketiciye satış yapan mükellefler tarafından kullanılacak muhtemel sahte belgelerin de ödenecek KDV'ye etkisi olmayacaktır. Ödeme ve tahsilatların elektronik ortamlarda gerçekleşmesi sayesinde hem nihai aşamadaki vergi kaybı önlenebilecek hem de nihai teslimden önceki aşamalar kayıt altına alınarak gelir/kurumlar vergisi yönünden de kayıp ve kaçak önemli ölçüde engellenebilecektir.

Günümüzde bankacılık sisteminin tüketiciler tarafından ödeme aracı olarak kullanılıyor olması sonucu işlemlerin kayıt altında kalma eğilimi her geçen gün artsa da, nihai aşamada ve tek seferde gerçekleşecek bir vergilendirme, nihai olarak banknot para sisteminin terkedilerek dijital para uygulamalarına geçiş sağlandıktan sonra çok daha kolay, uygulanabilir ve etkin olabilecektir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, 15.09.2021 tarihli duyurusunda (Merkez Bankası: 2021) "Dijital Türk Lirası İşbirliği Platformu" oluşturulduğunu, merkez bankası tarafından mevcut ödemeler altyapısını tamamlayıcı nitelikte dijital Türk lirasının tedavülünün potansiyel katkılarının araştırılmaya devam ettiğini belirtmiştir. Dijital Türk Lirasına ilişkin çalışmalar devam etmekte olup, söz konusu gelişmeler ışığında KDV'de nihai vergilendirme yönteminin de uygulanabilir bir gerçek olarak öne çıkması kaçınılmazdır.

SONUÇ

Makalemizin önceki bölümlerinde; KDV'nin mevcut yapısına, önemine, uygulama zorlukla-

rına, hem mükellefler hem de vergi idaresi nezdinde meydana getirdiği sorunlara, KDV'nin vergi kaçakçılığının en fazla gerçekleştiği alan olduğuna ve denetim gücünün atıl olarak bu alanda kullanılmak zorunda kaldığına ilişkin değerlendirmelerimize yer verilmiştir.

70 yıllık uygulama sürecinde, toplumun sosyal ve ekonomik yapısı, harcama yapısı ve yöntemleri, gelir düzeyi, teknolojik gelişmeler vb. sayısız değişime rağmen, KDV sistematığının temel olarak değişime uğramaksızın uygulanmaya devam ediyor olması, elbette hem dünyada hem ülkemizde ciddi uygulama zorluklarını ve kaçakçılık faaliyetlerini beraberinde getirmiştir.

Bu sürecin sonunda KDV, hem hazinenin gelir kaynaklarının önemli bir bölümünü oluşturmuş hem de kaçakçılık faaliyetlerinin temel unsuru haline gelmiştir. KDV indirim mekanizmasının getirdiği sahte belge kullanımı, iade, tevkifat vb. uygulamalarla beraber, karışık ve geniş bir mevzuat yapısı ortaya çıkmıştır.

Tüm bu hususlar gözetilerek, mükelleflerin kullandıkları sahte belgelerle herhangi bir menfaat sağlayamaması veya mükelleflerin sahte belge kullanmaları halinde elde edecekleri menfaatin katlandıkları riske değmeyecek düzeyde olmasına yönelik düşük oranlı KDV uygulaması ile KDV'nin yalnızca nihai aşamada tahsiline yönelik görüş ve önerilerimize örnekleriyle ve meydana getirdikleri risklerle birlikte makalemizde yer verilmiştir. Düşük oranlı KDV uygulamasının günümüz şartlarında daha uygulanabilir olmasına karşın, tahsilat ve ödemelerin tamamen dijital mecralarda gerçekleştirilebilmesinin akabinde, KDV yönünden yalnızca nihai aşamada uygulanabilir sade ve basit bir vergilendirme sistematığı kurulabilecektir.

KAYNAKÇA

- Akdemir, T. (2018), "Katma Değer Vergisinde Tersine Vergilendirme Mekanizması: Avrupa Birliği İle Türkiye Üzerine Karşılaş-

- tırmalı analiz*”, (Doktora Tezi), T.C. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bankalararası Kart Merkezi, (2020-2022), (<https://bkm.com.tr/yerli-ve-yabanci-kredi-kartlarinin-yurt-ici-kullanimi>), Erişim Tarihi: 11.03.2024.
 - Çolak, M. (2012), *Kayıtdışı Ekonomi ve Çözümüne Yönelik Politika Önerileri*, T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Yayın No:2012/423, Ankara.
 - Danıştay 4. Dairesi'nin 1989/4407 numaralı kararı, (E. No:1988/5040).
 - Demir, İ. C. ve Balkı A. (Ağustos 2023), *“Tüketicilerin Perspektifinden Katma Değer Vergisi İndirimleri: Ampirik Bulgular”*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Cilt:18, Sayı:2.
 - Gelir İdaresi Başkanlığı, *“Çeşitli Vergi İstatistikleri”*, (2018-2022), Tablo 79, (https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/user_upload/VI/CVI/Tablo_79.xls.htm), Erişim Tarihi: 07.03.2024.
 - Güncel KDV Oranları, (2024), (<https://www.gib.gov.tr/yarim-ve-kaynaklar/yararali-bilgiler/kdv-oranlari-listesi>), Erişim Tarihi: 11.03.2024.
 - İnaltong, C. (2013), *Katma Değer Vergisi'nde Tevkifatın Nedenleri, Gelişimi ve Uygulama Esasları*, Maliye Hesap Uzmanları Derneği, İstanbul.
 - Katma Değer Vergisi Kanunu, T.C. Resmi Gazete, 18563, 08.11.1984.
 - Katma Değer Vergisi Genel Uygulama Tebliği, (www.gib.gov.tr), Erişim Tarihi: 11.03.2024.
 - Katma Değer Vergisi Kanunu Genel Gereği, (1984), (https://www.gib.gov.tr/fileadmin/mevzuat/geregiler/KDV/cilt_2_3065_sayili_kanun.pdf), Erişim Tarihi: 20.02.2024
 - TÜİK Gelir Dağılımı İstatistikleri, (2023), (<https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-Dagilimi-Istatistikleri-2023-53711>), Erişim Tarihi: 20.02.2024
 - Uslu, M. M. (Eylül 2019), *“Kısmi KDV Tevkifatı: Kanuni Dayanaktan Yoksun Bir Müessesesi”*, Vergi Dünyası, Sayı 457.
 - Vergi Denetim Kurulu Başkanlığı, Vergi Denetim Kurulu Faaliyet Raporları, (2018-2022), (<https://vdk.hmb.gov.tr/vdk-faaliyet-raporlari>), Erişim Tarihi: 11.03.2024.
 - Yeniçeri, H. ve Avcı, O. (Ekim 2016), *“KDV Genel Uygulama Tebliği Çerçevesinde Tam Tevkifat Uygulamasının Değerlendirilmesi”*, Vergi Raporu, Sayı 205.